

- od oduzimanja posjeda do traženja podrške Petogodišnjemu planu. Kulturno-političkim vezama Poljske i Jugoslavije bavi se Mateusz Sokulski u tekstu *Poljska kultura 1948.-1956. Perspektiva jugoslavenskog veleposlanstva u Poljskoj kao izraz legitimizacije vlastitog režima* (345-360). Razmatrajući na temelju diplomatskih dokumenata pogled službenih jugoslavenskih krugova na kulturnu politiku vlasti u Poljskoj, autor je došao do zaključka kako je prikazom raznih poteškoća u zemljava pod utjecajem SSSR-a Jugoslavija nastojala prikazati ispravnost vlastitih rješenja. Kulturno-političku tematiku nastavlja članak Dragana Batančeva pod naslovom *Cenzura partizanskog vesterana „Kapetan Leši“ (1960.)* (361-379) u kojemu se preispituje žanrovska poetika redatelja Živorada Mitrovića u kontekstu fenomena „jugoslavenskih vesterana“. Autor u radu naglašava kako je problem cenzure spomenutoga filma dobar primjer otkrivanja mehanizama kojima je održavan privid harmoničnoga društva na putu prema idealu besklasne i nadnacionalne države. U sljedećemu radu, *Odnos Ivana Supeka prema jugoslavenskoj ljevici (1939.-1972.)* (381-399), Ana Rajković obrađuje slabo poznato djelovanje akademika Ivana Supeka kao pripadnika lijeve inteligencije. Prikazom Supekove kritike jugoslavenske ljevice i njezinoga dominirajućeg marksističkog diskursa autoričina je namjera otvaranje prostora novim znanstvenim spoznajama i raspravama o ovome marginaliziranom intelektualcu. Ova se rubrika zaključuje tekstem Igora Dude koji se bavi krajem ere socijalizma pod naslovom *S Bucom i Bongom protiv krize. Hitrecovi smogovci, djetinjstvo i svakodnevnica kasnog socijalizma* (401-418). Tjednik *Studio* poslужio je autoru da prikaže recepciju popularnih romana i serije Hrvoja Hitreca u medijima, a sama djela iskorištena su u svrhu razmatranja duha vremena i stajališta samoga pisca o periodu u kojemu su djela nastajala.

Kao i u prethodnome broju nakon članka slijede osvrti na znanstvene i stručne skupove te publikacije objedinjene u rubrici *Skupovi, recenzije, prikazi* (421-459). S obzirom

na tematiku broja i u ovoj se rubrici donose tekstovi koji se odnose na nedavne skupove i recentna izdanja vezana uz drugu polovicu 20. stoljeća.

Časopis *Historijski zbornik* kvalitetnim člancima, kako etabliranih tako i mladih povjesničara, domaćih i stranih, pokrivajući političke, društvene, kulturne, vjerske i vojne teme od razdoblja srednjega vijeka do suvremenoga doba, uvijek je težio donositi nove spoznaje u hrvatsku historiografiju i otvarati nova pitanja. Stoga se na kraju može samo naglasiti kako, uz radove iz prvoga broja, tematskim blokom o socijalizmu i bavljenu još uvijek aktualnom temom ne samo u akademskim nego i u mnogo širim društvenim krugovima časopis uspješno nastavlja svoju tradiciju.

Filip Novosel

***Croatica Christiana Periodica*, god. XXXVIII., broj 74 (2014), 264 stranica**

Institut za crkvenu povijest Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu godine 2014. izdao je novi broj svojega časopisa *Croatica Christiana periodica*. Uz standardne rubrike *Rasprave i prilozi* (1-223) te *Prikazi i recenzije* (225-251) u ovome se broju nalazi i tekst u rubrici *In memoriam* (253-255) te, na samome kraju časopisa, *Primljene publikacije* (257-259).

Prva rubrika donosi jedanaest članaka, a započinje dvama tekstovima srednjovjekovne tematike. Tonija Andrić autorica je rada *Dopuna saznanja o pobožnosti splitskih obrtnika u 15. stoljeću* (1-21) u kojemu se analizom oporučnih lagata pro remedio anime daje slika pobožnosti obrtničkoga sloja u kasno-srednjovjekovnome Splitu. Ovim se radom nastavljaju autoričina prethodna istraživanja na tu temu. U tekstu *Od sajma do sajma: pomorski obalni promet u ritmu svetaca zaštitnika na Jadranu krajem srednjeg vijeka* (23-40)

Sabine Florence Fabijanec prati razvoj sajmo-va od njihovih prvih zabilješki u 12. stoljeću do vremena njihova procvata u 15. i 16. stoljeću. Kao primjer obrađeno je dvanaest sajmo-va, po šest sa zapadne i isto toliko s istočne obale Jadrana. Oba rada sadrže i priloge u obliku grafikona i tabela koje prate sam tekst.

Marijansko svetište Monteortone u oporukama hrvatskih useljenika u Mlecima (sredina 15. stoljeća – početak 16. stoljeća) rad je autorica Lovorke Čoralčić i Maje Katušić (41-49). Analizom oporuka iz 15. i 16. stoljeća sačuvanih u Državnome arhivu u Mlecima u radu se ukazuje kako na opće značajke hrvatskih useljenika povezanih sa svetištem Monteortone, koje se nalazi južno od Padove, tako i na konkretne primjere koji se tiču veze iseljenih Hrvata sa spomenutim svetištem. Na ovaj se kronološki nadovezuje pregledni rad koji potpisuju Juraj Lokmer i Fila Bekavac Lokmer naslovljen *Zbirke stranih i rijetkih knjiga 16. stoljaća u knjižnicama Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda: franjevački samostan u Klanjcu* (51-66) u kojemu se, uz opis knjižnice i komentare za pojedine naslove, donosi katalog zbirke samostanske knjižnice u Klanjcu. Iako brojem jedinica malena, autori naglašavaju kako je ova knjižnica sadržajem vrlo zanimljiva i vrijedna te predstavlja svojevrstu rijetkost. Sljedeći rad nosi naslov *Materijalne prilike srijemske biskupije krajem 17. stoljeća i u 18. stoljeću* (67-89). Autorica Dubravka Božić Bogović analizom biskupijskih i svećeničkih posjeda kao i prihoda mjesnih crkava te crkvenih objekata i opreme daje uvid u materijalni život spomenute biskupije sve do kraja njezinoga samostalnog postojanja 1773. godine. Prikazom teških prilika koje su pratile Srijemsku biskupiju u čitavome razmatranom periodu zaključuje se kako je to bio jedan od razloga njezinoga konačnog ujedinjenja s Bosanskom ili Đakovačkom biskupijom.

Teme iz suvremene povijesti započinju radom Daniela Patafte pod naslovom *Obnova franjevačkog Trećeg reda u Hrvatskoj u prvoj polovici 20. stoljeća* (91-115). Autor

prati organizaciju trećoredaca u Hrvatskoj od njezine obnove koncem 19. stoljeća pa sve do najvećega procvata u prvoj polovici 20. stoljeća kada postaje jedna od najbrojnijih katoličkih organizacija među Hrvatima unatoč neuspjelome pokušaju osnivanja jednoga saveza koji bi objedinio sve organizacije. Tekst prate i tablice koje donose popis zajednica s godinom njihova osnutka i brojem članova.

Biografiju jednoga katoličkog svećenika s Krka koji je, bježeći od represije talijanskih fašističkih vlasti, završio u Sjedinjenim Američkim Državama donosi tekst na engleskome jeziku *From Prisoner of Fascist Italy to Pastor in the Archdiocese of New York: Rev. Nicholas Fabijanić (1913-1980)* Stana Granica (117-133). Analizirajući nekoliko različitih izvora, autor poseban naglasak daje na intenzivnoj duhovnoj, društvenoj i kulturnoj aktivnosti svećenika Fabijanića među hrvatskim iseljenicima kako onima koji su živjeli u New Yorku, tako i Hrvatima diljem Sjeverne Amerike.

Nikica Barić autor je članka pod naslovom *O osnutku i djelovanju Hrvatske pravoslavne Crkve tijekom 1942. i 1943. godine: primjer velike župe Posavje* (135-163). Problematika organizacije i ustrojstva Hrvatske pravoslavne crkve relativno je zastupljena tema u historiografskoj i publicističkoj literaturi ali, kako ističe autor, nedovoljna se pozornost pridavala pojedinim slučajevima koji odražavaju djelovanje HPC-a u stvarnosti. Ovaj rad - na temelju analize arhivske građe i u kontekstu cjelokupne vjerske politike Nezavisne Države Hrvatske - donosi upravo konkretan primjer djelovanja HPC-a na području NDH.

Sljedeća dva članka bave se problemima crkvenoga školovanja u prvim desetljećima nakon Drugoga svjetskog rata. *Problem školovanja bosanskohercegovačkog katoličkog svećeničkog pomlatka tijekom prva dva desetljeća komunističke vlasti* (165-190) rad je Miroslava Akmadže. Ovim su tekstom prikazane brojne negativne promjene u vjerskom školovanju u Bosni i Hercegovini kao rezultat dolaska Komunističke partije na vlast, ali se analizom izvora došlo do zanimljivoga zaključka kako

spomenute promjene nisu uspjele spriječiti rast broja mladih svećenika u promatranome razdoblju. Na primjeru Rijeke članak Stipana Trogrlića *Sudski proces bogoslovima Visoke teološke škole u Rijeci 1955. godine* (191-207) daje još jedan primjer odnosa komunističkih vlasti prema katoličkome školstvu. Temeljem analize sudskoga procesa šestorici riječkih bogoslova prikazuju se ne samo nastojanja vlasti za suzbijanjem školovanja novoga svećenstva nego i njezine težnje za konfiskacijom crkvene imovine ukidanjem škola.

Preglednim radom *Katolička Crkva u Hrvatskoj na razmeđu tradicionalnosti i modernosti: novi prijepori europske stvarnosti* (209-223) autorice Andreje Sršen zaključuje se rubrika *Rasprave i prilozi*. Središnja tema rada usmjerena je na proučavanje uloge i značenja Katoličke crkve u Hrvatskoj na prijelazu iz 20. u 21. stoljeće u kontekstu odnosa Katoličke crkve i Europske unije pri čemu autorica ističe ulogu Crkve u doprinosu razvoja hrvatskoga demokratskog društva i očuvanju

svih vrijednosti koje počivaju na načelima kršćanskoga humanizma.

Sljedeća rubrika, *Prikazi i recenzije*, donosi dvanaest tekstova u kojima se nalaze osvrti na najrecentnija domaća izdanja monografija, zbornika radova i novih brojeva stručnih časopisa, dok je za *In memoriam* Marko Medved napisao tekst u čast nedavno preminulome poznatom francuskom medijevistu Jacquesu Le Goffu. *Primljene publikacije* potpisuje Marijan Biškup.

Za kraj, može se još samo istaknuti kako časopis *Croatica Christiana periodica* raznolikom tematikom iz hrvatske crkvene povijesti, kronološkoga raspona od srednjega vijeka do suvremenoga doba, nastavlja na visokoj znanstvenoj razini osvjetljivati brojne probleme vezane uz povijest religije i vjerskih institucija na hrvatskim prostorima.

Filip Novosel